

Ex. Phil

Oppgave 1

13.09.2008

Kristine Hjulstad

Innledning

Slik jeg tolker oppgaven påstår den en sammenheng mellom Platons tanke om at læring er erindring av det sjelen alltid har visst og selve den sokratiske metode. Jeg vil derfor gå inn i Platons dialog "Menon" slik den er gjengitt i kompendiet for ex.phil. (2006/07), heretter forkortet kompendium, i et forsøk på å vise en slik sammenheng. I den forbindelse vil jeg gjøre rede både for Sokrates' metode og Platons tanker i håp om å kunne trekke paralleller mellom disse.

Sokrates' metode

Aller først må vi huske at Sokrates aldri skrev ned sine tanker. Han levde sin filosofi uten ønske om å belære eller skrive. Hans mål var først og fremst å vekke refleksjon og erkjennelse hos den enkelte han samtale med. Hva vi i dag vet om Sokrates har vi fra hans elev Platon. For det er nettopp gjennom Platons dialoger at vi får kjennskap til Sokrates' virke. Av samme grunn kan vi heller aldri vite med sikkerhet hva Sokrates selv har sagt og ment, og hva Platon eventuelt har lagt i hans munn.

Menonteksten er en dialog mellom Sokrates og Menon der vi får erfare Sokrates' metode. Gjennom dialogen ser vi hvordan han aldri belærer, men kun stiller en rekke spørsmål uten selv å ha svarene: "*Ser du, Menon, at jeg ikke lærer ham noe, men bare spør?*" (Kompendium). På denne måten lokker han frem erkjennelse hos dem han snakker med. Ved at Sokrates stiller spørsmålene kommer samtalepartnerne frem til innsikt og sannheter de nærmest har båret på hele tiden. Derfor kunne Sokrates betrakte seg selv som en slags refleksjonens jordmor.

Platons tanke

Platon opererte med en idéverden der ideene er alle tings årsak, og en sanseverden der de foranderlige sansbare tingene bare er etterlikninger av ideene. Ideene er uforanderlige og uavhengige av vår tanke eller sansing. Det er i dette spennet mellom sanseverdenen og idéverdenen at mennesket befinner seg. Sjelen er, slik Platon forestiller seg den, udødelig. Den vil alltid overleve legemet og har allerede eksistert før vår fødsel. Denne tanken får vi introdusert av Sokrates i Menonteksten: *”Siden sjelen er udødelig og har fødtes mange ganger, og siden den har sett allting, både her og i Hades, finnes det ingen ting den ikke har lært. Derfor er det ikke så underlig at den er i stand til å gjenerindre det den tidligere visste, både om dyden og andre ting”* (Kompendium).

Dermed er vi ved sakens kjerne. For Platon er våre ideer medfødte. Læring blir derfor å dra kjenslen på, gjenerindre det sjelen tidligere har sett og lært. Sjelen har på grunn av sin udødelighet nærmest eksistert i en tilstand av ”å ha erkjent”. Som vi ser ut fra spørsmålsstillingen til Sokrates, er det fullt ut mulig for en slavegutt å resonnerer seg frem til hvordan en kan doble et kvadrats flateinnhold uten empirisk kjennskap til geometriens lover. Platon mener nettopp at læring er å hjelpe eleven til å huske det han eller hun selv ikke var klar over å vite (Stigen 1983, 73). Med andre ord har mennesket, i og med sjelens udødelighet, forutsetninger for å resonnerer og gjenerindre uten noen empirisk viten. Kvadratet Sokrates tegner opp for slavegutten er bare et hjelpemiddel, en ytre stimulans som skal fremme gjenerindringen. Eller for å si det på en annen måte, det foreligger en viten latent hos mennesket, og gjennom en ytre foranledning må denne viten lokkes ut i dagen og bli present for det enkelte

menneske. På den måten får mennesket vite noe det på forhånd visste, men uten å vite det! Vi kjenner dette igjen fra dialogen der Sokrates spør Menon: *"I den som ikke vet, finnes det altså riktige oppfatninger om det han ikke vet?"* (Kompendium).

Konklusjon

Den ytterste konsekvens av tanken om sjelens udødelighet er at mennesket jo i prinsippet vet alt (Johansen 1994, 222). Da er det nærliggende å stille det samme fundamentale spørsmål Menon stilte Sokrates i begynnelsen av dialogen. Kan dyd læres? Vel, svaret på det må bli ja. Men bare under forutsetning av at dyd er viten. Og viten kan læres, for viten er gjenerindring. Men den kan ikke læres bort. Den kan kun læres gjennom en gjenerindring, og vi er dermed tilbake til utgangspunktet for dialogen der vi atter må spørre oss selv om hva dyden er i seg selv. På samme måte spurte Sokrates Menon: *"... Menon, hva hevder du at dyd er?"* (Kompendium).

Litteraturliste

Johansen, Karsten Friis: *Den europeiske filosofis historie. Antikken*. København 1994.

Skard, Eiliv: *Filosofien i oldtiden*. Oslo 1966.

Stigen, Anfinn: *Tenkningens historie*. Oslo 1983.

Platon: *Menon*. Et utdrag fra kompendiet: "Statsvitenskap". Bachelorstudium, SFIL 1110 EXPHIL. 2006/2007.